

Sygn. akt I ACa 1229/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Marzena Konsek-Bitkowska

Sędziowie: SA Ewa Klimowicz-Przygódzka (spr.)

SO del. Katarzyna Jakubowska-Pogorzelska

Protokolant: sekretarz sądowy Joanna Mikulska

po rozpoznaniu w dniu 26 października 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) W.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej "(...)" w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 26 kwietnia 2016 r., sygn. akt I C 1295/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda (...) W. na rzecz pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej „(...)” w W. kwotę 3.600 zł (trzy tysiące sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Katarzyna Jakubowska-Pogorzelska Marzena Konsek- Bitkowska Ewa Klimowicz-Przygódzka

I ACa 1229/16 UZASADNIENIE

Miasto (...) W. dochodziło w niniejszej sprawie od Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. zapłaty kwoty 121 332 ,27 zł wraz z ustawowymi odsetkami tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości gruntowej położonej w W. przy ul. (...) o powierzchni 1944 m.kw, za okres od 1 I 2013 r. do 30 VI 2015 r. . Kwota powyższa uwzględniała 23 % podatek VAT w wysokości 24 667,50 zł..

Przed wytoczeniem procesu i w jego toku pozwana uregulowała należność główną wraz z odsetkami oprócz kwoty podatku. Strona powodowa wnosiła o umorzenie postępowania sądowego w tym zakresie , nadal popierała pozew w części dotyczącej zapłaty kwoty 24 667,50 zł..

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił w całości powództwo i w wyniku stosunkowego rozliczenia kosztów procesu obciążył pozwaną obowiązkiem zwrotu na rzecz powoda kwoty 6 346 zł.. Zdaniem tego sądu brak było podstaw do umorzenia postępowania w zakresie zaspokojonego roszczenia , ponieważ powód nie cofnął skutecznie w tej części swojego powództwa.

Oddalenie z kolei żądania zasądzenia kwoty podatku VAT naliczonego od wysokości kwoty bezumownego wynagrodzenia sąd I instancji argumentował w ten sposób, że jeżeli właściciel nieruchomości wytacza powództwo o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z jego gruntu, to pomiędzy stronami postępowania nie istnieje jakikolwiek stosunek umowny, w ramach którego spełniane są świadczenia wzajemne. Dochodzona kwota bezumownego wynagrodzenia nie stanowi w takiej sytuacji wynagrodzenia za świadczone usługi, tylko finansową rekompensatę z tytułu pozbawienia właściciela prawa swobodnego dysponowania rzeczą i szkód, które w wyniku tego poniósł. Powołując się na wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 15 I 2015 r. wydany w sprawie I FSK 1980/13 Sąd Okręgowy podnosił, że o usługach za wynagrodzeniem w rozumieniu ustawy o VAT-u można mówić jedynie w sytuacji, kiedy wykonywane są w ramach umowy zobowiązaniowej, a jedna ze stron transakcji może być uznana za bezpośredniego ich beneficjenta. Płatność musi następować w zamian za świadczenie usług.

Pomiędzy zaś stronami niniejszego postępowania nie istniał żaden stosunek prawny, w ramach którego spełniane są świadczenia wzajemne, korzystanie z nieruchomości jako bezumowne wobec tego nie podlega opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług.

Wyrok powyższy w części oddalającej powództwo co do kwoty 24 668 zł zaskarżył powód, podnosząc w swojej apelacji następujące zarzuty:

- naruszenia art. 5 ust 1, art. 8 ust 1 ustawy o podatku od towarów i usług poprzez przyjęcie, że wynagrodzenie w stanie faktycznym sprawy nie jest opodatkowane podatkiem VAT,

- naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nie uwzględnienie, że powód nie sprzeciwia się korzystaniu z nieruchomości w sposób zbliżony do użytkowania wieczystego, która to okoliczność ma wpływ na ustalenie obowiązku odprowadzenia przez pozwaną podatku VAT.

Tym samym apelujący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na jego rzecz od pozwanej kwoty 24 667,50 zł oraz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja strony powodowej nie zasługiwała na uwzględnienie wobec bezzasadności ponoszonych w niej zarzutów. Sąd Apelacyjny w całości podzielił argumentację prawną przedstawioną przez sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia.

Zgodnie z art. 5 ust 1 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług (Dz.U. 2017.1221 t.j.) opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług podlegają: odpłatna dostawa towarów i odpłatne świadczenie usług na terytorium kraju. Przy czym co należy rozumieć przez świadczenie usług wyjaśnia art. 8 ust 1 tej ustawy. Jest to każde świadczenie na rzecz osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, które nie stanowi dostawy towarów w rozumieniu art. 7 u.p.t.u., w tym również zobowiązanie do powstrzymania się od dokonania czynności lub do tolerowania czynności lub sytuacji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego żadna z przywołanych okoliczności w sprawie niniejszej nie zachodziła.

Poza sporem było, że powód domagał się wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, twierdząc, iż pomiędzy nim a pozwaną nie istnieje żaden stosunek umowny regulujący zasady korzystania z nieruchomości jak też odpłatność z tego tytułu. W szczególności podniesione zostało, że pozwana Spółdzielnia Mieszkaniowa nie przyjęła propozycji zawarcia umowy dzierżawy do czasu rozpoznania jej wniosku o ustanowienie użytkowania wieczystego gruntu pozostającego w jej posiadaniu. Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, iż podstawę prawną powyższego roszczenia stanowią w tej sytuacji przepisy art. 225 w zw. z art. 224 § 2 k.c. oraz 230 k.c..

Wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości o jakim mowa w powyższych przepisach nie jest natomiast wynagrodzeniem za świadczone usługi. Pomiędzy właścicielem nieruchomości a jej posiadaczem nie

istnieje jakikolwiek stosunek umowny, a tym bardziej o charakterze wzajemnym, w którym odpowiednikiem świadczenia jednej strony byłoby świadczenie strony drugiej i który charakteryzowałby się ekwiwalentnością świadczeń. Roszczenia przewidziane w art. 224 i 225 k.c. nazywane są roszczeniami uzupełniającymi, uzupełniają bowiem roszczenie windykacyjne w tym sensie, że tylko razem z roszczeniami uzupełniającymi może ono zrównoważyć stratę spowodowaną utratą władztwa nad rzeczą. W wyroku z dnia 4 VII 2012 r., I CSK 669/11, Sąd Najwyższy przyjął nawet, że natura roszczenia wynikającego z art. 224 i 225 k.c. - ewentualnie w zw. z art. 230 k.c. - tzw. roszczenia uzupełniającego o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z cudzej nieruchomości, jest przybliżona do roszczenia o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia. Nie wątpliwie roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości nie stanowi świadczenia o charakterze odszkodowawczym, nie jest uzależnione od wykazania przez uprawnionego poniesienia szkody i zawinięcia sprawcy. Należy się za sam fakt posiadania w złej wierze, bez żadnego tytułu prawnego do cudzej rzeczy. Istotą wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z rzeczy jest przyznanie właścicielowi rekompensaty za brak możliwości dysponowania rzeczą. O wysokości tego rodzaju wynagrodzenia nie decyduje wysokość rzeczywistych strat właściciela i rzeczywistych korzyści odniesionych przez posiadacza. Decyduje bowiem obiektywne kryterium, jakim jest układ odpowiednich cen rynkowych - stawek za korzystanie z rzeczy tego rodzaju (uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 10 VII 1984 r., stanowiąca zasadę prawną - III CZP 20/84). Z uwagi właśnie na taki charakter oraz sposób ustalenia wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z gruntu, nie sposób jest przyjąć, iż stanowi ono wynagrodzenie za świadczoną usługę.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny nie podzielił przywoływanego w apelacji powoda stanowiska opartego jak podane zostało na analizie orzeczeń sądowych oraz indywidualnych interpretacji prawa wydawanych w imieniu Ministra Finansów, zgodnie z którym, gdy po ujawnieniu faktu korzystania z nieruchomości bez zgody właściciela lub po zakończeniu umowy dotychczasowy użytkownik nadal użytkuje nieruchomość za zgodą właściciela (nawet dorozumianą), płacąc z tego tytułu określone kwoty wówczas otrzymane przez właściciela wynagrodzenie z tytułu bezumownego korzystania z rzeczy spełnia definicję świadczenia usług w rozumieniu art. 8 ust 1 ustawy o podatku od towaru i usług. Gdy dochodzi bowiem do takiej sytuacji nie sposób jest w ogóle mówić o wynagrodzeniu za bezumowne korzystanie z nieruchomości, korzystanie z nieruchomości staje się już bowiem umowne - gdyż zostało uregulowane wolą stron wyrażoną w sposób jednoznaczny lub dorozumiany. Innymi słowy powstaje już wówczas stosunek umowny wykluczający zastosowanie art. 224 i 225 k.c.. Przepisy powyższe regulują bowiem wyłącznie stosunki bezumowne w sytuacji, w której rzecz znalazła się w jakikolwiek sposób w samoistnym posiadaniu (współposiadaniu) niewłaściciela. Przepisy te nie mają zastosowania do stosunku umownego między właścicielem a inną osobą, na podstawie którego korzysta ona z rzeczy, bez względu na sposób powstania tego stosunku, chociażby polegał on na faktach dokonanych czy też milczącej zgodzie. W takim wypadku mają zastosowanie postanowienia umowy, a w razie ich braku - przepisy kodeksu cywilnego o zobowiązaniach.

Dlatego też słusznie przyjął Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 15 I 2015 wydanym w sprawie I FSK 1980/13, że o usłudze za wynagrodzeniem w rozumieniu ustawy o VAT można mówić jedynie w sytuacji, kiedy wykonywana jest w ramach umowy zobowiązaniowej, a jedna ze stron transakcji może być uznana za bezpośredniego beneficjenta usługi. Przy czym związek pomiędzy otrzymywaną płatnością, a świadczeniem na rzecz dokonującego płatności musi mieć charakter bezpośredni i na tyle wyraźny, aby można powiedzieć, że płatność następuje w zamian za to świadczenie.

Nie sposób było również w niniejszej sprawie przyjąć, że powód toleruje sytuację polegającą na bezumownym korzystaniu z gruntu przez pozwaną w rozumieniu art. 8 ust 1 pkt 2 ustawy o VAT, w szczególności, że jak podnoszono w apelacji, nie sprzeciwia się korzystaniu z nieruchomości w sposób zbliżony do użytkowania wieczystego, co pozwoliłoby na zakwalifikowanie istniejącej sytuacji już jako świadczenie usług w rozumieniu przywołanego przepisu. Powyższym twierdzeniom powoda przeczą podejmowane przez niego działania zmierzające do uregulowania stanu prawnego nieruchomości, opisane w uzasadnieniu pozwu wniesionego w sprawie niniejszej. Pozwana oczekuje na rozpoznanie wniosku o ustanowienie na jej rzecz prawa użytkowania wieczystego spornej nieruchomości. Powód do czasu rozstrzygnięcia powyższego wniosku jest zmuszony znosić jej obecność na swoim gruncie o czym świadczy fakt podejmowania przez niego bezowocnych prób zmuszenia jednak Spółdzielni do zawarcia z nim umowy dzierżawy

zajmowanego terenu oraz fakt wystąpienia z niniejszym pozwem o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości po odrzuceniu przez pozwaną propozycji zawarcia takiej umowy. Nie podejmowanie przez powoda akcji wydobywczej, nie zmienia kwalifikacji istniejącego stanu rzeczy na świadczenie usług, gdyż jest podyktowane tylko i wyłącznie okolicznością oczekiwania przez strony niniejszego postępowania na rozpoznanie wniosku pozwanej o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego. Do tego czasu wystąpienie z powództwem windykacyjnym właściciela gruntu nie miałyby sensu, gdyż skazane byłoby na niepowodzenie, z czego strona powodowa zdaje sobie sprawę.

W kontekście tak wskazanych okoliczności faktycznych, nie sposób było uznać, że powód tolerując zachowanie pozwanej, wyraził wolę świadczenia usługi. Jest on raczej zmuszony do tolerowania istniejącego stanu rzeczy, nie zgadza się z nim o czym, co jeszcze raz należy powtórzyć, świadczą podejmowane przez niego próby uregulowania posiadania przez pozwaną gruntu na swój sposób i domaganie się zapłaty przez nią wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację powoda jako niezasadną i z mocy art. 98 § 1 k.p.c. obciążył go obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego w postaci wynagrodzenia pełnomocnika.

E. Klimowicz-Przygódzka M. Konsek-Bitkowska K.Jakubowska-Pogorzelska